

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Hedda Hedenskog

Folkrättsbrott i Syrien och Irak

En undersökning om lagföring

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Kandidatuppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Karol Nowak

Termin: VT 2019

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte och frågeställningar	5
1.3 Avgränsning	6
1.4 Metod och material	7
1.5 Forskningsläge	8
1.6 Disposition	8
2 FOLKRÄTTSBROTT	9
3 INTERNATIONELL LAGFÖRING AV FOLKRÄTTSBROTT	10
3.1 Lagföring inför den internationella brottmålsdomstolen	10
3.1.1 Jurisdiktion	10
3.1.2 Processförutsättningar	12
3.1.3 Kritik riktad mot domstolen	13
3.2 Upprättande av en ad hoc-tribunal av FN:s säkerhetsråd	13
3.2.1 Jugoslavientribunalen och Rwandatribunalen	14
3.2.2 Kritik riktad mot ad hoc-tribunaler	15
3.3 Etablering av en blandad domstol	16
3.3.1 Blandad domstol integrerad i nationellt rättssystem	17
3.3.2 Blandad domstol av mer internationell karaktär	18
4 NATIONELL LAGFÖRING AV FOLKRÄTTSBROTT	20
4.1 Jurisdiktion	20
4.2 Nationell lagföring i praktiken	21
5 ANALYS	23
5.1 Alternativ till lagföring	23
5.2 Identifierade utmaningar	24

6 SLUTSATS	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	29

Summary

This paper investigates what alternatives exist for prosecuting the perpetrators who have committed international crimes in the armed conflict in Syria and Iraq since 2011 within the international judicial system. In order to achieve an effective prosecution which at the same time also guarantees important principles of criminal law, this paper will also identify the challenges that exist with these prosecution alternatives.

The investigation shows that the International Criminal Court can establish jurisdiction over the situation if Syria and Iraq make a declaration under article 12(3) of the Rome Statute or if the UN Security Council refers the situation under their mandate in Chapter VII of the UN Charter. The court may also establish jurisdiction over individuals who are nationals of one of the states that have ratified the statute based on active personality. Cases are however only admissible to the International Criminal Court if the principle of complementarity and the gravity threshold are fulfilled.

The UN Security Council can also act under Chapter VII of the UN Charter and establish an ad hoc tribunal, if they find that the situation is a threat to international peace and security. Furthermore, the UN has the mandate to enter into a bilateral agreement with a state and thus establish a mixed court. There is also the alternative to prosecute perpetrators nationally, either in the region based on the principle of territoriality or active personality, or in other states based on the universality principle or active personality.

Although it can be stated that many alternatives to prosecute perpetrators exist, they all have various challenges. However, all prosecution alternatives do not face the same challenges to achieve an effective prosecution. This calls for prosecutions to take place through several alternatives in order to achieve efficiency at the same time as important principles of criminal law are considered.

Sammanfattning

Syftet med denna uppsats är att undersöka vilka alternativ som finns för att lagföra de förövare som begått folkrättsbrott i den väpnade konflikten i Syrien och Irak som pågått sedan 2011 inom ramen för den internationella rättsordningen. För att uppnå en effektiv lagföring som samtidigt garanterar viktiga straffrättsliga principer, kommer uppsatsen också identifiera de utmaningar som finns med dessa lagföringsalternativ.

Undersökningen visar att den Internationella brottmålsdomstolen kan etablera jurisdiktion över situationen om Syrien och Irak gör en deklaration enligt artikel 12(3) i Romstadgan eller om FN:s säkerhetsråd hänvisar situationen genom deras mandat i kapitel VII i FN-stadgan. Domstolen kan också etablera jurisdiktion över individer som är medborgare i en av de stater som ratificerat Romstadgan baserat på principen om aktiv personalitet. Komplementaritetsprincipen och att situationen når upp till ett visst allvar måste emellertid uppfyllas för att en specifik sak ska vara aktuell för den Internationella brottmålsdomstolen.

FN:s säkerhetsråd kan också agera genom kapitel VII i FN-stadgan för att inrätta en ad hoc-tribunal om de finner att situationen utgör ett hot mot internationell fred och säkerhet. Vidare har FN mandat att ingå ett bilateralt avtal med en stat och upprätta en blandad domstol. Förövarna kan också lagföras nationellt, antingen i regionen baserat på territorialitetsprincipen eller principen om aktiv personalitet eller i andra stater som kan etablera jurisdiktion baserat på universalitetsprincipen eller aktiv personalitet.

Även om det kan konstateras att många alternativ för att lagföra förövarna finns, kan flera utmaningar med dessa identifieras. Alla lagföringsalternativ står emellertid inte inför samma utmaningar för att åstadkomma en effektiv lagföring. Det påkallar att lagföring sker genom flera alternativ för att uppnå effektivitet samtidigt som viktiga straffrättsliga principer uppfylls.

Förkortningar

FN	Förenta nationerna
FN-stadgan	Förenta nationernas stadga (<i>eng.</i> Charter of the United Nations)
Folkmordskonventionen	Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord (<i>eng.</i> Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide)
Jugoslavientribunalen	Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien (<i>eng.</i> International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia)
Residualmekanismen	Internationella avvecklingsmekanismen för FN:s brottmålstribunaler (<i>eng.</i> International Residual Mechanism for Criminal Tribunals)
Romstadgan	Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen (<i>eng.</i> Rome Statute of the International Criminal Court)
Rwandatribunalen	Internationella tribunalen för Rwanda (<i>eng.</i> International Criminal Tribunal for Rwanda)
Tortyrkonventionen	FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling (<i>eng.</i> Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment)
UN	United Nations
UNHRC	FN:s råd för mänskliga rättigheter (<i>eng.</i> United Nations Human Rights Council)

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Daesh, även känt som IS (Islamiska staten), ISIS (Islamiska staten i Irak och Syrien) eller ISIL (Islamiska staten i Irak och Levanten)¹, är en terrorgrupp som sedan 2014 har ockuperat delar av Syrien och Irak² med målet att ändra den politiska ordningen i mellanöstern genom terrorism och upprätta ett kalifat grundad på en extremistisk tolkning av religionen islam³.

Civilbefolkningen i regionen vittnar om att terrorgruppen begått allvarliga krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten och folkmord under ockupationen.⁴

Regionen var emellertid orolig redan innan Daesh framfart med det inbördeskrig som bröt ut 2011 i Syrien. Rapporter vittnade om att brott mot mänskligheten begicks av syriska auktoriteter och FN:s råd för mänskliga rättigheter (UNHRC) etablerade därför en kommission⁵ för att utreda sådana brott.⁶

I januari 2019 uppskattade man att mellan 14 000 och 18 000 personer fortfarande var aktiva i Daesh i Syrien och Irak.⁷ Personer som stridit för terrorgruppen är emellertid inte endast irakiska och syriska medborgare, utan även personer av annan nationalitet har rest till regionen för att strida för terrorgruppen. Totalt sett har det uppskattats att mellan 30 000 och 42 000 personer rest dit som utländska stridande personer (*eng.* Foreign Terrorist Fighters⁸) från 120 olika stater.⁹ Medan 3 000 av dessa

---

¹ En debatt om vad denna grupp ska benämnas har anförts. I denna uppsats kommer den arabiska benämningen för den, Daesh, användas fortsättningsvis, jfr. FN:s säkerhetsråd S/2014/815 s. 7.

² Se FN:s säkerhetsråd, S/2014/770 s. 4.

³ Se FN:s säkerhetsråd, S/2014/770 s. 7; FN:s säkerhetsråd S/2014/815 s. 6.

⁴ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/27/CRP.3 s. 13; FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/CRP.2 s. 36.

⁵ *The Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic*

⁶ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/RES/S-17/1.

⁷ Se FN:s säkerhetsråd, S/2019/50 s. 6.

⁸ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 2178 som definierar utländska stridande personer som "individer som reser till andra stater än där de bor eller är medborgare i avsikt att stödja, eller delta i, terroristverksamhet".

⁹ Se FN:s säkerhetsråd, *CTED Trends Report March 2018* s. 4 ff.

uppskattades vara fortsatt aktiva i striden i januari 2019 så beräknas ungefär 2 000 vara frihetsberövade i regionen.¹⁰ Resterande har återvänt till sina hemstater, flyttat eller omkommit i konfliktzonen.¹¹ Daesh är emellertid inte den enda terrorgruppen som är aktiv, utan flera andra terrorgrupper har varit och är också aktiva i regionen.¹²

Konflikten har eskalerat till att engagera det internationella samfundet med såväl fredsförhandlingar som väpnade offensiver.¹³ I takt med att den nu trappas ner har en diskussion om vad som ska hända härfter med de tusentals förövare som sitter frihetsberövade i regionen blossat upp. Behovet av att lagföra förövarna är stort, och röster om en internationell lösning har höjts. Kurderna har anmodat stater att ta ansvar för sina medborgare genom att ta hem dem och ställa dem inför rätta, något som många stater motsätter sig. Gensvaret har istället blivit att förövarna bör dömas i den region de befinner sig i.¹⁴ Detta har resulterat i att stater och organisationer påkallar internationellt samarbete för att lösa problemet med lagföring av förövarna, och upprättande av en tribunal diskuteras.¹⁵ UNHRC har efterfrågat att internationella ansvarsmekanismer nyttjas för att lagföra individer, bland annat den Internationella brottmålsdomstolen.¹⁶ Historiska lösningar av liknande situationer visar emellertid att en sådan internationell lösning inte är utan utmaningar och problem.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med uppsatsen är att utreda vilka alternativ som finns inom den internationella rättsordningen för att lagföra förövare som begått folkrättsbrott i konflikten i Syrien och Irak. För att uppnå en effektiv

---

¹⁰ Se FN:s säkerhetsråd, S/2019/50 s. 6.

¹¹ Se FN:s säkerhetsråd, *CTED Trends Report March 2018* s. 8.

¹² Jfr. FN:s säkerhetsråd, S/2019/50 s. 7.

¹³ Jfr. FN:s säkerhetsråd, resolution 2254 och FN:s säkerhetsråd, pressmeddelande SC/13296.

¹⁴ Se Uddén, Cecilia. 'Kurder till Ekot: Jihadisterna är Europas ansvar'. *Sveriges Radio*. 2019-02-20; McKernan, Bethan. 'Foreign Isis fighters must face trial on home soil, Kurds say'. *The Guardian*. 2018-09-24.

¹⁵ Jfr. Aronsson, Claes. 'Sverige värd för möte om IS-tribunal'. *Sveriges radio*. 2019-05-16; Maqbool, Aleem. 'Islamic State group: Syria's Kurds call for international tribunal'. *BBC News*. 2019-03-26.

¹⁶ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/27/CRP.3 s. 14.

lagföring som samtidigt garanterar viktiga straffrättsliga principer kommer uppsatsen även identifiera de utmaningar som finns med dessa lagföringsalternativ. Då uppsatsen främst ser över hur lagföring kan ske genom internationellt samarbete används ett internationellt perspektiv genomgående.

Uppsatsen kommer utgå från följande frågeställningar:

- Vilka alternativ finns inom dagens internationella rättsordning att lagföra de förövare som begått folkrättsbrott i konflikten i Syrien och Irak?
- Vilka utmaningar finns för att uppnå en effektiv lagföring med dessa lagföringsalternativ?

1.3 Avgränsning

Med anledning av uppsatsens syfte och frågeställningar har en del avgränsningar gjorts. Uppsatsen kommer hålla sig till de juridiska aspekterna av problemställningen, och kommer inte gå in på inrikes- och utrikespolitiska utmaningar. Uppsatsen kommer således hålla sig till de juridiska alternativen som finns och endast i mycket begränsad omfattning behandla hur reella de är att genomföra i dagens politiska klimat.

Då uppsatsen främst adresserar internationella alternativ till lagföring kommer en redogörelse för nationella lagföringsalternativ endast behandlas överskådligt.

I och med att syftet med uppsatsen är att utreda lagföring av brott begångna i konflikten i Syrien och Irak kommer endast en begränsad del av uppsatsen behandla själva brotten ifråga. Denna begränsade del kommer konstatera vilka brott som jurisdiktion kan etableras över, men kommer inte behandla de materiella reglerna om brottsbegreppen. Uppsatsen utgår från lagföring av de brott som FN rapporterat om vilket är brott som föreskrivs i den internationella sedvanerätten. Andra brott kan komma att vara aktuella i specifika situationer beroende på vilken stat som kan etablera jurisdiktion över situationen. Detta kommer emellertid inte behandlas, utan uppsatsen kommer hålla sig till FN:s rapporterade brott.

Frågor om vem som bär det straffrättsliga ansvaret samt vilka rättfärdigande och ursäktande omständigheter som finns kommer inte besvaras. Vidare kommer inte heller förfaranden i detalj såsom förundersökning, väckande av åtal, bevisning eller övriga processuella frågor att diskuteras.

1.4 Metod och material

Flera angreppssätt har använts för att uppnå syftet med uppsatsen och besvara dess frågeställningar. För att besvara frågan om vilka alternativ som finns till lagföring i dagens internationella rättsordning har uppsatsen utvärderat vilka alternativ som presenteras i de allmänt accepterade rättskällorna¹⁷, och vilka förutsättningar som krävs för att de ska vara tillämpliga¹⁸. Således har rättsdogmatisk metod använts för att besvara den frågeställningen. Även om uppsatsen ägnar sig mycket åt att beskriva hur rättsläget är, så kallade de-lege-lata-argumentation, så blir svaren på uppsatsens frågeställningar hur lösningar bör utformas för den förevarande problemställningen, så kallad de-lege-feranda-argumentation.¹⁹ För att identifiera vilka utmaningar som finns med dessa lagföringsalternativ har uppsatsen identifierat historiska utmaningar med liknande lösningar.

De källor som främst använts är internationell sedvanerätt, internationella traktat, rättspraxis och doktrin. Flera resolutioner från FN:s säkerhetsråd har använts då dessa är en bindande rättskälla för medlemsstater. Även andra FN-dokument har använts såsom rapporter från diverse organ med fakta om konflikten samt information om vilka brott som begås i regionen. En del statistik har även hämtats från domstolar och tribunalers hemsidor. Artiklar från media har använts för att belysa den diskussion som just nu pågår kring hur dessa förövare ska lagföras.

---

¹⁷ Se Korling och Zamboni s. 21.

¹⁸ Ibid. s. 29.

¹⁹ Ibid. s. 36.

1.5 Forskningsläge

Då konflikten är pågående och en diskussion om lagföring förs av stater och organisationer i nuläget har denna specifika problemställning inte behandlats i juridisk forskning än.

Lagföring av brott under internationell sedvanerätt är emellertid inte ett nytt rättsproblem utan har behandlats utförligt i praxis och doktrin i anslutning till lösningar av liknande problem som gjorts de senaste 30 åren.

Uppsatsen berör också flera andra grenar inom den internationella straffrätten som det forskats mycket om, däribland vilka brott som föreskrivs under internationell sedvanerätt, universalitetsprincipen och principen om *aut dedere aut judicare*.

1.6 Disposition

Inledningsvis kommer uppsatsen i korthet gå in på vilka brott som anses föreskriva individuellt straffansvar under den internationella sedvanerätten, samt vilka brott det rapporterats om från Syrien och Irak. Uppsatsen kommer sedan belysa vilka alternativ som finns att lagföra förövarna internationellt genom att först utreda när den Internationella brottmålsdomstolen har jurisdiktion och vilka processförutsättningar som krävs, sedan hur en ad hoc-tribunal upprättas, och slutligen hur en blandad domstol kan etableras. Vidare kommer uppsatsen behandla vilka alternativ som finns att lagföra individer nationellt.

I dessa delar kommer också de problem och utmaningar som funnits historiskt med att uppnå en effektiv lagföring med sådana lösningar belysas. Slutligen presenteras en analysdel där utredningen analyseras utifrån uppsatsens syfte och frågeställningar.

2 Folkrättsbrott

Folkrättsbrott²⁰ inom ramen för internationell straffrätt är brott som är definierade i folkrätten, antingen genom internationell sedvanerätt eller genom ingående av traktat, som en förövare kan hållas individuellt straffansvarig för.²¹ De brott som föreskriver individuellt straffansvar direkt under folkrätten genom internationell sedvanerätt är allvarliga krigsförbrytelser, brott mot mänskligheten, folkmord och aggression.²² Utöver dessa finns det flera internationella brott som stater är skyldiga att kriminalisera och åtala inför sina nationella domstolar, däribland tortyrkonventionen^{23, 24}.

UNHRC har rapporterat att Daesh begått krigsförbrytelser av en så allvarlig grad att dess befälhavare kan hållas individuellt ansvariga för brotten.²⁵ Rådet har även rapporterat att regeringsstyrkor, regeringsvänliga styrkor och rebellgrupper begått krigsförbrytelser genom att låta civilbefolkningen svälta och genom att attackera civila och skyddade mål som sjukhus och sjuktransporter.²⁶ Human Rights Watch har rapporterat om den syriska regeringens användande av tortyr och tvångsförsvinnanden.²⁷ UNHRC har även rapporterat att Daesh begått brott mot mänskligheten²⁸ samt folkmord mot yazidier i Sinjar (Irak).²⁹

---

²⁰ I denna uppsats kommer folkrättsbrott motsvara engelskans *international crime* och således avse brott som föreskriver individuellt straffansvar. Det kommer alltså inte omfatta statshandlingar.

²¹ Se O'Keefe s. 56.

²² Se Henriksen s. 315.

²³ FN:s konvention mot tortyr och annan grym, omänsklig eller förnedrande behandling, Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment, New York 10 december 1984, UNTS volym 1465 s. 85.

²⁴ Se Henriksen s. 307.

²⁵ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/27/CRP.3 s. 8.

²⁶ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/37/72 s. 15 f.

²⁷ Se *Human Rights Watch World Report 2018* s. 525.

²⁸ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/27/CRP.3 s. 5 ff.

²⁹ Se FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/32/CRP.2 s. 36; FN:s säkerhetsråd, resolution 2379.

3 Internationell lagföring av folkrättsbrott

3.1 Lagföring inför den internationella brottmålsdomstolen

Internationella brottmålsdomstolen har enligt artikel 1 Romstadgan³⁰ rätt att utöva jurisdiktion för de mest allvarliga brotten som begås av individer som utgör internationella angelägenheter. Enligt artikel 5 Romstadgan är det brott som folkmord, brott mot mänskligheten, krigsförbrytelser och aggression.

Domstolen har inte direkt jurisdiktion över dessa brott, utan det finns tre sätt som domstolens jurisdiktion måste aktiveras på enligt artikel 13 Romstadgan. Vidare finns det vissa processförutsättningar som måste föreligga för att en sak ska vara aktuell för domstolen.

3.1.1 Jurisdiktion

Stater som är part till Romstadgan kan utlösa domstolens jurisdiktion enligt artikel 13(a) och artikel 14 genom att hänskjuta en situation till åklagaren för vidare utredning. Situationen måste vara ett misstänkt brott som domstolen har jurisdiktion över enligt artikel 5 Romstadgan.

Det finns inte något krav på att staten som hänskjuter situationen måste ha ett specifikt intresse i den, utan det krävs endast att staten är part till stadgan.³¹ Stater som inte är part till stadgan har inte möjlighet att hänskjuta situationer till domstolen.³² Hänskjutning sker av situationer och inte specifika mål, vilket betyder att åklagaren har friheten att utreda hela situationen och åtala samtliga som begått brott utan att vara begränsad av en stats intresse av att endast åtala vissa, exempelvis ena sidan av en konflikt.³³

---

³⁰ Romstadgan för internationella brottmålsdomstolen, Rome Statute of the International Criminal Court, Rom 17 juli 1998, UNTS volym 2187 s. 3.

³¹ Se Triffterer s. 707 f. (kommentaren till artikel 14).

³² Ibid. s. 696 (kommentaren till artikel 13).

³³ Ibid. s. 717 (kommentaren till artikel 14).

Varken Irak eller Syrien är bland de 123 stater som ratificerat Romstadgan, även om Syrien är en av de 137 stater som skrivit på den.³⁴

Det andra sättet domstolens jurisdiktion aktiveras på är enligt artikel 13(b) att FN:s säkerhetsråd agerar under kapitel VII i FN-stadgan³⁵ och hänskjuter en situation till åklagaren. FN:s säkerhetsråd kan både skapa jurisdiktion och utlösa jurisdiktion. Skapande av jurisdiktion sker genom att rådet hänskjuter en situation som begåtts på en stats territorium som inte är part till stadgan. Utlösning av jurisdiktion sker genom att rådet hänskjuter en situation som begåtts på en stats territorium som är part till stadgan.³⁶ Då agerandet måste ske under kapitel VII i FN-stadgan finns det dock krav på att situationen ifråga är ett hot mot internationell fred och säkerhet, och det räcker således inte att det endast är ett brott domstolen enligt artikel 5 har jurisdiktion över.³⁷ FN:s säkerhetsråd har emellertid vid ett flertal tillfällen konstaterat att situationen i regionen är ett hot mot internationell fred och säkerhet och därmed agerat under kapitel VII FN-stadgan.³⁸

Det tredje sättet för domstolen att etablera jurisdiktion är att åklagaren enligt artikel 13(c) och artikel 15 tar eget initiativ till förundersökning. Åklagaren kan göra det genom att underställa förundersökningsavdelningen en förfrågan om att påbörja en förundersökning på grundval av information som erhållits om brott inom domstolens jurisdiktion.³⁹

För att kunna utöva jurisdiktion under artikel 13(a) och (c) Romstadgan krävs det enligt artikel 12(2) jurisdiktion baserat på territorialitet eller på aktiv personalitet. Det innebär att staten vars territorium gärningen har ägt rum på, alternativt om gärningen ägt rum på ett fartyg som är registrerat under statens flagga, eller staten som förövaren är medborgare i, ska ha ratificerat Romstadgan för att jurisdiktion ska föreligga. Enligt artikel 12(3) kan även en stat som inte är part till stadgan acceptera dess jurisdiktion ad hoc genom att deklarerat sitt godkännande. Ett

---

³⁴ Se FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel XVIII: Penal Matters, 10. Rome Statute of the International Criminal Court. Rom 17 juli 1998.

³⁵ Förenta nationernas stadga, Charter of the United Nations, San Fransisco 26 juni 1946.

³⁶ Se Triffterer s. 696 (kommentaren till artikel 13).

³⁷ Ibid. s. 715 (kommentaren till artikel 14).

³⁸ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 2178; FN:s säkerhetsråd, resolution 2253.

³⁹ Se Triffterer s. 730 (kommentaren till artikel 15).

sådant godkännande kan göras av en stat som tillträtt stadgan efter dess ikraftträdande för jurisdiktion över situationer som ägt rum innan den trätt ikraft för staten ifråga. Även stater som inte är part till stadgan kan göra en sådan deklaration, till exempel för en viss angiven tidsperiod.⁴⁰

3.1.2 Processförutsättningar

Utöver etablerandet av jurisdiktion krävs det också enligt artikel 17 Romstadgan att saken som hänskjuts till domstolen uppfyller komplementaritetsprincipen och är tillräckligt allvarlig, annars föreligger hinder mot lagföring.⁴¹

Det understryks i 10 st. i Romstadgans ingress samt i artikel 1 att domstolen ska komplettera nationell straffrättslig jurisdiktion, något som i doktrin benämns som komplementaritetsprincipen⁴². Det innebär att det nationella straffrättssystemet har företräde framför domstolens jurisdiktion, och domstolen kan endast utöva sin jurisdiktion om staten är ovillig eller oförmögen att utreda eller åtala saken enligt artikel 17.⁴³ Vid bedömningen av om en stat är ovillig eller oförmögen att utreda och åtala en sak ska man beakta artikel 17(2) och (3) som i korthet konstaterar att hinder inte föreligger för domstolen om svaret är nekande på någon av följande två frågor; om den berörda staten tar eller har vidtagit några åtgärder i saken och om en sådan åtgärd är eller var autentisk.⁴⁴ Komplementaritetsprincipen måste uppfyllas oavsett om det är FN:s säkerhetsråd som skapar jurisdiktion eller hänskjuter en situation, om en stat hänskjuter en situation eller om åklagaren påbörjar en förundersökning.⁴⁵

När det gäller att saken ska vara tillräckligt allvarlig har domstolen tolkat detta som att situationen, utöver att uppnå rekvisiten för brottsbeskrivningarna i artikel 6-8*bis*, måste vara systematisk eller storskalig

---

⁴⁰ Ibid. s. 686 ff. (kommentaren till artikel 12).

⁴¹ Ibid. s. 794 (kommentaren till artikel 17).

⁴² Se O'Keefe s. 554.

⁴³ Se Triffterer s. 19 (kommentaren till artikel 1).

⁴⁴ Se O'Keefe s. 557.

⁴⁵ Se Triffterer s. 19 (kommentaren till artikel 1).

och kan inte vara isolerade tillfällen.⁴⁶ Domstolens syfte är främst att hantera de ärenden som är av en viss allvarlighetsgrad, och inte att hantera samtliga ärenden som kan falla inom dess jurisdiktion.⁴⁷ Dess resurser och kapacitet är också begränsade till att pröva få personer i taget.⁴⁸

3.1.3 Kritik riktad mot domstolen

I siffror har domstolen sen dess upprättande den 1 juli 2002 totalt haft 27 ärenden. Av dessa har endast 8 åtalade dömts och 3 friats. Vissa av ärendena pågår just nu medan andra inväntar dom. Många åtal är emellertid mot misstänkta som fortfarande är på fri fot.

Samtliga åtal är mot personer från afrikanska stater⁴⁹ vilket har orsakat att förhållandet mellan afrikanska stater och domstolen är väldigt spänt. Samarbetet mellan domstolen och många stater har inte fungerat i alla situationer. Detta gäller inte minst arresteringsordern mot Sudans president Al Bashir, som trots ordern kunnat resa till andra afrikanska stater utan att de agerat.⁵⁰

3.2 Upprättande av en ad hoc-tribunal av FN:s säkerhetsråd

Enligt artikel 24(1) i kapitel V FN-stadgan har FN:s säkerhetsråd det primära ansvaret för bibehållandet av internationell fred och säkerhet. FN:s säkerhetsråd kan i enlighet med artikel 39 kapitel VII FN-stadgan fastställa att en händelse är ett hot mot freden, fredsbrott eller en angreppshandling och på så sätt ha mandat att lägga fram förslag eller fatta beslut om vilka åtgärder som bör vidtas för att upprätthålla eller återställa internationell fred och säkerhet. Vad som utgör hot mot fred, fredsbrott eller angreppshandling i artikel 39 har tolkats brett av FN:s säkerhetsråd och omfattar såväl interna

---

⁴⁶ Se Situation in the Democratic Republic of the Congo in the Case of the Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, målnummer ICC-01/04-520-Anx2, Decision on the Prosecutor's Application for Warrants of Arrest, Article 58, 10 februari 2006, punkt 47.

⁴⁷ Se Triffterer s. 814 (kommentaren till artikel 17).

⁴⁸ Se O'Keefe s. 402.

⁴⁹ Se International Criminal Court, 'Situations and cases'.

⁵⁰ Se Jalloh och Bantekas s. 113 f.

konflikter och terrorattacker som vapenembargon⁵¹. Så länge en händelse kan anses vara ett hot mot freden, brott mot freden eller ett aggressionsbrott och FN:s säkerhetsråd agerar i enlighet med syftet och principerna för FN kan rådet använda befogenheterna i kapitel VII.⁵²

Artikel 41 i kapitel VII FN-stadgan föreskriver en icke uttömmande lista på de åtgärder som FN:s säkerhetsråd kan vidta som inte innebär bruk av vapenmakt. FN:s säkerhetsråd har med tiden blivit mer kreativ i de medel den vidtar under artikel 41⁵³ och har genom denna artikel hänskjutit situationer till Internationella brottmålsdomstolen⁵⁴ samt etablerat internationella tribunaler för att döma förövare som begått folkrättsbrott⁵⁵.

3.2.1 Jugoslavientribunalen och Rwandatribunalen

Etablering av internationella tribunaler för att lagföra folkrättsbrott har skett under artikel 41 vid två tillfällen under 1990-talet efter att ha konstaterat att situationerna utgjort ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Jugoslavientribunalen etablerades efter kriget i forna Jugoslavien och hade företräde framför nationella domstolar enligt artikel 9 i dess stadga⁵⁶. Den hade dock inte ensam jurisdiktion på området, utan särskilda avdelningar sattes upp i domstolar i Bosnien-Hercegovina, Kroatien och Serbien för att döma förövare av lägre rang.⁵⁷ Rwandatribunalen hade också företräde framför nationella domstolar enligt artikel 8 i dess stadga⁵⁸.

I siffror åtalade Jugoslavientribunalen 161 individer mellan åren 1993-2017, varav 90 personer dömdes, 19 personer friades, 37 förfaranden avslutades eller åtal lades ner, 13 mål hänsköts till forna Jugoslavien för rättegång och två fick förnyad prövning framför Residualmekanismen

---

⁵¹ Se t.ex. FN:s säkerhetsråd, resolution 2009; resolution 733; resolution 1054.

⁵² Se Prosecutor v. Dusko Tadic, Målnummer IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 oktober 1995, punkt 28-29.

⁵³ Se Henriksen s. 266.

⁵⁴ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1593.

⁵⁵ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 827; FN:s säkerhetsråd, resolution 955.

⁵⁶ FN:s säkerhetsråd, Statute of the International Criminal Tribunal for the Former Yugoslavia (ändrad den 17 maj 2002), 25 maj 1993.

⁵⁷ Se Beigbeder s. 74 ff.

⁵⁸ FN:s säkerhetsråd, Statute of the International Criminal Tribunal for Rwanda (ändrad den 13 oktober 2006), 8 november 1994.

(Internationella avvecklingsmekanismen för FN:s brottmålstribunaler).⁵⁹ Rwandatribunalen åtalade 93 personer mellan 1995-2015, varav 62 personer dömdes, 14 personer friades, 10 personer hänsköts till nationell domstol för rättegång, tre flyktingar hänsköts till Residualmekanismen, två avled innan dom och två åtal lades ner innan rättegång.⁶⁰

3.2.2 Kritik riktad mot ad hoc-tribunaler

Kritiken som riktades mot tribunalerna var att etablerandet av en brottmålsdomstol som endast lagför brott begångna i en stat istället för att ha jurisdiktion över brott begångna i hela världen utgör selektiv rättvisa⁶¹ samt att processerna var för långsamma⁶². Sättet de skapades på har fått kritik då det ansetts att en sådan tribunal endast bör skapas genom diplomatiska förhandlingar, godkännande och ratificering av en stadga av stater⁶³ och att FN:s säkerhetsråd överskred sina befogenheter i FN-stadgan⁶⁴.

Många ansåg att urvalet av åtalade var partiskt, till förmån för vinnarsidan av konflikterna.⁶⁵ Processerna kritiserades för att vara avlägsna, både vad gäller rent geografiskt med etablerandet av dem på annan ort långt ifrån platsen och befolkningen som fallit offer för gärningarna, men också för att tribunalerna inte inkluderade medlemmar av de etniska grupper som var involverade i kriget i processerna.⁶⁶ I Rwanda bestod ett stort problem också av att tribunalen behövde statens hjälp med frihetsberövanden, utlämningar och bevisupptagning, något Rwanda inte alltid samarbetade med.⁶⁷

---

⁵⁹ Se United Nations International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 'Infographic: ICTY Facts & Figures'.

⁶⁰ Se United Nations International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, 'The ICTR in Brief'.

⁶¹ Se Cassese m.fl. s. 260.

⁶² Se Beigbeder s. 81 ff.

⁶³ Ibid. s. 52.

⁶⁴ Se Cassese m.fl. s. 260.

⁶⁵ Se Beigbeder s. 84 f.

⁶⁶ Ibid. s. 52.

⁶⁷ Ibid. s. 94.

3.3 Etablering av en blandad domstol

Stater som stått inför liknande situationer som den i Syrien och Irak kring lagföring av folkrättsbrott har efter de två ad hoc-tribunalerna valt att etablera en blandad version av internationell och nationell lagföring.⁶⁸

Det finns en mängd praktiska anledningar till att sätta upp en blandad domstol istället för lagföring inom det nationella rättssystemet eller inför en helt internationell domstol. Blandade domstolar som etablerats har haft målet att vara närvarande på territoriet som brotten begåtts på, inkludera nationella åklagare och domare i processen och fokusera på de som anses vara mest ansvariga för brotten.⁶⁹

Historiskt har dessa domstolar etablerats i efterdyningarna av nationella kriser och lagföring av förövare har således varit ett led i fredsprocessen, samtidigt som man hoppats avskräcka liknande gärningar i framtiden. I en sådan situation har vanligtvis en kollaps av rättssystemet också skett vilket påkallar internationellt stöd. Blandade domstolar tenderar vidare att vara mer opartiska än nationella domstolar när de har domare som inte har någon koppling till territoriet som brotten ägt rum på, något som också kan vara påkallat i efterdyningarna av en stor konflikt.⁷⁰

Detta betyder emellertid inte att en sådan lösning är problemfri. Tvärtom visar historien på flera praktiska problem där främst samarbete mellan de nationella och internationella komponenterna är viktigt.⁷¹

Det finns två olika koncept av blandade domstolar, där den ena är integrerad i statens nationella rättssystem och den andra är av mer internationell karaktär på så sätt att den sätts upp genom upprättande av internationellt avtal utanför det nationella rättssystemet.⁷²

---

⁶⁸ Se Cassese m.fl. s. 265.

⁶⁹ Ibid.

⁷⁰ Ibid. s. 265 ff.

⁷¹ Ibid. s. 266 f.

⁷² Ibid. s. 265.

3.3.1 Blandad domstol integrerad i nationellt rättssystem

Blandade domstolar som varit integrerade i staters nationella rättssystem har satts upp i Östtimor, Kambodja och Kosovo.⁷³ Medan Kambodja förhandlade fram ett avtal med FN om internationellt stöd för sin tribunal⁷⁴ så etablerades blandade domstolar i Kosovo och Östtimor under tiden FN genom organen UNMIK (*United Nations Mission in Kosovo*)⁷⁵ och UNTAET (*United Nations Transitional Administration in East Timor*)⁷⁶ hade ansvar för de respektive staternas rättssystem⁷⁷.

Den blandade domstolen i Östtimor, som bestod av en blandning av internationella domare och internationella advokater och utredare, väckte åtal mot 440 personer men lyckades endast lagföra 87 av dem. Detta berodde på att de flesta förövare befann sig i Indonesien som aldrig implementerade det avtal som reglerade att de skulle samarbeta med bland annat utlämning. Domstolen lyckades således endast med att döma östtimoresiska förövare av på låg rang och inte de seniora indonesiska politiker och militärer mest ansvariga för brotten. Vissa östtimoresiska politiker stödde inte heller åtalen mot seniora indonesiska tjänstemän utan prioriterade istället att statens relationer förbättrades med Indonesien.⁷⁸

I Kosovo tillsatte FN utländska domare och åklagare till de nationella domstolarna och skapade paneler som bestod av två internationella och en nationell domare som främst prövade folkrättsbrott, något som blev framgångsrikt.⁷⁹

Kambodjatribunalen har internationellt stöd i form av bland annat internationella domare och åklagare. Tribunalen består enligt artikel 3 i avtalet av både nationella och internationella domare, men där de nationella domarna är i majoritet. Ansvar för att väcka åtal delas mellan en nationell

---

⁷³ Ibid.

⁷⁴ Se Agreement between the United Nations and the Royal Government of Cambodia concerning the prosecution under Cambodian law of crimes committed during the period of Democratic Kampuchea, Phnom Penh 6 juni 2003, UNTS volym 2329 s. 117.

⁷⁵ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1244.

⁷⁶ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1272.

⁷⁷ Se O'Keefe s. 378 ff.

⁷⁸ Se Beigbeder s. 115 ff.

⁷⁹ Se O'Keefe s. 379.

och en internationell åklagare enligt artikel 6 i avtalet. Få personer har emellertid lagförts inför tribunalen⁸⁰ och jurister är eniga om att den modell med en majoritet av nationella domare som etablerades för Kambodja inte bör göras om⁸¹. Kritiken som tribunalen fått har främst att göra med dess struktur som varit ineffektiv och gett vika för politisk inblandning. Även om domare och åklagare inte behöver vara internationella för att vara självständiga så har brott av denna natur ofta stor politisk betydelse i staten vilket skapar risker för politiska påtryckningar på nationella domare och åklagare.⁸²

3.3.2 Blandad domstol av mer internationell karaktär

Blandade domstolar av mer internationell karaktär har upprättats i Sierra Leone⁸³ och Libanon⁸⁴ genom att FN:s säkerhetsråd uppdragit åt FN:s generalsekreterare att förhandla fram traktat, något som generalsekreteraren enligt artikel 98 i kapitel XV FN-stadgan ska fullgöra. Libanon ratificerade dock aldrig avtalet av inrikespolitiska skäl⁸⁵ vilket gör att tribunalens etablerande hänger på att FN:s säkerhetsråd agerade under kapitel VII FN-stadgan⁸⁶.

Domstolen i Sierra Leone hade enligt artikel 2-5 i dess stadga⁸⁷ jurisdiktion över folkrättsbrott samt brott mot vissa bestämmelser i Sierra Leones nationella lagstiftning. Domstolen bestod av både nationella och internationella domare enligt artikel 12 och den internationella åklagaren som utsågs av FN:s generalsekreterare assisterades av en biträdande åklagare från Sierra Leone enligt artikel 15. I siffror åtalades 13 personer mellan 2003 och 2013, varav nio personer dömdes, en avled under

---

⁸⁰ Ibid. s. 394.

⁸¹ Se Ciorciari och Heindel s. 71.

⁸² Ibid. s. 73.

⁸³ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1315.

⁸⁴ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1664.

⁸⁵ Se Beigbeder s. 174.

⁸⁶ Se FN:s säkerhetsråd, resolution 1757.

⁸⁷ FN:s säkerhetsråd, Statute of the Special Court for Sierra Leone, 16 januari 2002.

rättegång, två avled innan de hann ställas inför rätta och en flydde efter åtal.⁸⁸

Modellen för specialdomstolen i Sierra Leone lyckades med sin uppgift att utreda, åtala och döma de som var mest ansvariga. Detta genom att ha ett smalt mandat som begränsades till att åtala seniora ledare från såväl regeringssidan som rebelsidan av konflikten, agera på territoriet där gärningarna begåtts och genom att ha nationella inslag i dess uppsättning och i den materiella rätten.⁸⁹

Libanons motsvarighet har inte sitt säte på statens territorium utan i Haag.⁹⁰ Den består av en blandning av nationella och internationella domare enligt artikel 8 i tribunalens stadga⁹¹ och åklagaren, som utses av FN:s generalsekreterare enligt artikel 11(3), assisteras enligt artikel 11(2) av en nationell åklagare. Tillämplig lag för tribunalen är endast nationell lagstiftning enligt artikel 2 i domstolens stadga.

Sedan dess öppnande år 2009 har endast fyra personer åtalats, men då samtliga fortfarande är på fri fot har ingen dömts än.⁹² Den har således inte lyckats nå någon framgång, och det befaras att den inte heller kommer kunna göra det i framtiden på grund av att Syrien inte kommer samarbeta med utlämnanden och bevisupptagning.⁹³

---

⁸⁸ Se The Archive of the Residual Special Court for Sierra Leone, 'Court Records Archive'.

⁸⁹ Se Beigbeder s. 142.

⁹⁰ Ibid. s. 175.

⁹¹ FN:s säkerhetsråd. resolution 1757, Bilaga: Statute of the Special Tribunal for Lebanon.

⁹² Se Special Tribunal for Lebanon, 'The Cases'.

⁹³ Se Beigbeder s. 182.

4 Nationell lagföring av folkrättsbrott

Lagföring av folkrättsbrott har inte endast skett i internationella domstolar, utan sker även nationellt. Nationell lagföring kan av många anledningar vara att föredra framför internationella lösningar, och på många sätt kan det sägas att folkrättsbrott främst är avsedda att lagföras nationellt. Sådana anledningar är bland annat legitimitet, närhet till brottet ifråga, och snabbhet men också att domstolen inte är begränsad till att endast lagföra brott under internationell sedvanerätt.⁹⁴

Nackdelar med att nationella domstolar lagför dessa brott är dock att nationella intressen, politiska ideologier, utbredd förargelse hos befolkningen eller allmänhetens reaktion på meddelade domar kan störa rättsprocessen och domarens uppgift, något som har mindre påverkan på internationella domare. Historiskt har internationellt stöd varit påkallat i situationer där staten ifråga har varit mitt uppe i kriser som väpnad konflikt, inbördeskrig, etniska eller religiösa spänningar eftersom statens rättssystem mer eller mindre kollapsat. Samtidigt har inte alltid internationella domstolar kapacitet och möjlighet att lagföra de förövare som offren vill se åtalade, nämligen de ibland tusentals förövare som rent fysiskt har utfört brotten men som anses vara av för låg rang för att prioriteras av sådana domstolar.⁹⁵

4.1 Jurisdiktion

För att en nationell domstol ska kunna lagföra brotten krävs det att domstolen har jurisdiktion. De mest traditionella jurisdiktionsprinciperna inom straffrätten är territorialitetsprincipen⁹⁶ och principen om aktiv personalitet⁹⁷. När det kommer till åtal av folkrättsbrott är dock användningen av territoriella jurisdiktionsgrunder sällsynta då gärningarna

---

⁹⁴ Se Henriksen s. 325.

⁹⁵ Se Cassese m.fl. s. 265-270.

⁹⁶ För definition, se Cassese m.fl. s. 274.

⁹⁷ För definition, se Cassese m.fl. s. 276.

ofta begås med stöd av staten eller av staten själv.⁹⁸ Extraterritoriella jurisdiktionsprinciper är således nödvändiga vid åtal av folkrättsbrott för att förhindra straffrihet, däribland den något kontroversiella⁹⁹ universalitetsprincipen.¹⁰⁰

Universalitetsprincipen innebär att en stat kan tillämpa sin straffrättslagstiftning på brott som begåtts utomlands av utlänningar mot utlänningar. Inom universalitetsprincipen rymmer också principen om *aut dedere aut judicare* som i korthet innebär att om en misstänkt förövare påträffas på statens territorium har den staten en skyldighet att antingen lagföra förövaren i sina nationella domstolar eller utlämna förövaren för åtal i en annan stat.¹⁰¹

Folkrättsbrotten under internationell sedvanerätt som föreskriver individuellt straffansvar anses falla under universalitetsprincipen¹⁰², men principen om *aut dedere aut judicare* anses inte vara en skyldighet under internationell sedvanerätt¹⁰³. En sådan skyldighet föreskrivs dock i flera konventioner, däribland i artikel 7 i tortyrkonventionen, och enligt artikel 1 i folkmordskonventionen¹⁰⁴ har stater en skyldighet att motverka och bestraffa brottet. Irak och Syrien är part till konventionerna.¹⁰⁵

4.2 Nationell lagföring i praktiken

Flera stater har etablerat särskilda domstolar eller avdelningar som lagför folkrättsbrott som begåtts på statens territorium eller av statens medborgare, däribland Indonesien, Irak, Bangladesh och stater som tillhörde forna

---

⁹⁸ Se Cassese m.fl. s. 271.

⁹⁹ Se O'Keefe s. 372 f.

¹⁰⁰ Se Cassese m.fl. s. 271 f.

¹⁰¹ Se Henriksen s. 93.

¹⁰² Se O'Keefe s. 371.

¹⁰³ Ibid. s. 121.

¹⁰⁴ Konventionen om förebyggande och bestraffning av brottet folkmord, Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide, Paris 9 december 1948, UNTS volym 78 s. 277.

¹⁰⁵ Se FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel IV: Human Rights, 1. Convention on the Prevention and Punishment of the Crime of Genocide (Paris 9 december 1948); FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel IV: Human Rights, 9. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (New York, 10 december 1984).

Jugoslavien. Domstolarna i forna Jugoslavien, som bland annat lagfört förövare som fallit utanför Jugoslaviens jurisdiktion eller som tribunalen har hänskjutit till dem, har haft en del internationellt stöd. Detta internationella stöd bestod av internationella domare och samarbete kring utredning och bevisning med Jugoslaviens tribunal. Dessa domstolar lyckades med att lagföra många förövare från kriget.

Domstolarna i Indonesien, Irak och Bangladesh har endast bestått av nationell personal. Dessa har fått kritik för att vara opartiska genom att bland annat indirekt utsluta brott av statens militär från domstolens jurisdiktion eller i övrigt endast lagföra den förlorande sidan av konflikten.¹⁰⁶

Andra stater som inte varit involverade i en konflikt har lagfört förövare som begått brott under konflikten baserat på universalitetsprincipen eller principen om *aut dedere aut judicare*, bland annat Belgien, Danmark och Sverige.¹⁰⁷

---

¹⁰⁶ Se O'Keefe s. 383–397.

¹⁰⁷ Se Henriksen s. 325.

5 Analys

Rapporter vittnar om att ett stort antal individer som stridit för Daesh, i regeringsstyrkor och regeringsstödda styrkor har begått allvarliga folkrättsbrott mot civilbefolkningen. Som ett led i att bekämpa straffriheten för så pass allvarliga brott samt av respekt för brottsoffer är det nu viktigt att dessa lagförs.

Som utredningen visar finns det flera möjliga alternativ till lagföring. Samtidigt måste en sådan lagföring upprätthålla viktiga straffrättsliga principer som legalitet, snabbhet och rättvisa. Många alternativ står inför flera utmaningar, och det förefaller därför vara så att det inte räcker med en lösning, utan att det behövs en kombination av flera.

5.1 Alternativ till lagföring

De brott som rapporter vittnar om har begåtts är sådana som den Internationella brottmålsdomstolen har jurisdiktion över. Domstolen måste emellertid också ha jurisdiktion över själva situationen. Då Syrien och Irak inte ratificerat Romstadgan finns inte möjligheten för en stat som är part till stadgan att hänskjuta hela situationen till domstolen, och åklagaren har inte möjlighet att ta initiativ till en förundersökning. De två staterna kan dock deklarerat sitt godkännande genom artikel 12(3) för en viss angiven tidsperiod. Stater som är part till stadgan kan däremot hänskjuta situationen till domstolen baserat på principen om aktiv personalitet på grund av de utländska stridande personer som är medborgare i stater som är part till stadgan.

Även FN:s säkerhetsråd kan skapa jurisdiktion för domstolen genom sina befogenheter under kapitel VII FN-stadgan, om de finner att konflikten är ett hot mot internationell fred och säkerhet. FN:s säkerhetsråd kan också agera under sina befogenheter i kapitel VII FN-stadgan och upprätta en ad hoc-tribunal. Rådet har tidigare redan konstaterat att situationen är ett hot mot internationell fred och säkerhet.

Som utredningen visar kan FN även välja att ingå avtal med stater om att upprätta en blandad domstol med såväl nationell som internationell personal, lokaliserad i regionen som Specialdomstolen för Sierra Leone. Även om en exakt kopia av Kosovos upplägg inte är aktuellt på grund av staters suveränitet så kan ett avtal om att tillsätta internationella domare och åklagare i det nationella rättssystemet samt upprätta internationella paneler att lösa dessa brott också vara aktuellt.

Lagföring av förövare nationellt är också ett alternativ, och många länder utöver Syrien och Irak lär också kunna etablera jurisdiktion genom universalitetsprincipen eller principen om aktiv personalitet, för de personer som rest från regionen.

5.2 Identifierade utmaningar

Regionen är idag krigshärjad efter inbördeskriget och den väpnade konflikten, och det är därför inte säkert att viktiga straffrättsliga principer upprätthålls om det endast ska ligga på två stater att lagföra det stora antalet förövare det rör sig om. Det internationella samfundets stöd behövs därför för att klara av de utmaningar som föreligger. Det faktum att många av förövarna dessutom rest från andra stater till konflikten för att strida och med det begått dessa brott vittnar också om andra staters skyldighet att bistå i denna process. Dels för att inte undergräva sina nationella rättssystem genom att tillåta att personer reser iväg för att begå allvarliga brott, dels för att visa att exempelvis mord eller tortyr mot såväl medborgare som utlänningar inte accepteras.

Utmaningarna skiljer sig delvis åt mellan de olika lagföringsalternativen. Den Internationella brottmålsdomstolen kräver att komplementaritetsprincipen uppfylls och att brottet är tillräckligt allvarligt. Även om situationen ifråga kan anses uppfylla allvarlighetsrequisitet så krävs det alltså att medborgarstaten inte är villig eller förmögen att åtala förövaren. När det kommer till stater som är part till stadgan lär det alltså endast vara aktuellt för ett marginellt antal förövare, om ens några, att staten är ovillig eller oförmögen att lagföra. Etablerar FN:s säkerhetsråd jurisdiktion för domstolen kan det däremot komma att röra sig om fler

förövare då det lär kunna konstateras att Syrien och Irak är oförmögna att lagföra så pass många förövare. Lagföring inför domstolen lär emellertid endast kunna ske av ett mindre antal förövare på grund av dess begränsade kapacitet. Det är varken effektivt eller legitimt att förövare är frihetsberövade en alltför lång tid i väntan på rättegång.

En ad hoc-tribunal kräver inte att komplementaritetsprincipen uppfylls, såvida det inte införs en sådan bestämmelse i dess stadga. En sådan tribunal kan istället ha företräde framför nationella domstolar med möjlighet att hänskjuta ärenden och samarbeta med bevisning och utredning, något som blev en framgång mellan Jugoslaviatribunalen och nationella domstolar i regionen. Historiskt har en sådan lösning mött en del kritik dock, bland annat om att utgöra selektiv rättvisa, inte ha stöd i FN-stadgan, om att upprättandet tar lång tid och varit långt ifrån offren. Även om många lagfördes inför tribunalerna, tog processerna lång tid vilket inte heller är önskvärt.

En del av denna kritik motiverar att skapande av jurisdiktion för den Internationella brottmålsdomstolen är mer lämpligt ur legitimitetssynpunkt då den redan är etablerad och således inte kräver en lika lång startsträcka. En utökad finansiering till domstolen löser problemet med dess begränsade kapacitet. Komplementaritetsprincipen kvarstår dock som ett potentiellt problem. Likaså är annan kritik som riktats mot ad hoc-tribunaler aktuellt för den Internationella brottmålsdomstolen. Utöver att en sådan domstol också är avlägsen och har utdragna processer är kritiken om att ett sådant agerande är ett överskridande av FN:s säkerhetsråds befogenheter också aktuellt. Vidare har båda dessa lösningar fått kritik för att vara partiska i sina åtal, vilket också kan vara en risk i förvarande situation.

Etablering av en blandad domstol löser problemet med avlägsenhet och komplementaritet, beroende på hur förhållandet mellan domstolarna regleras i avtalet. Samtidigt förefaller det vara en bättre lösning än lagföring inför nationella domstolar i en krigshärjad stat då den är mer självständig från konflikten och kan uppnå opartiskhet och lagföra samtliga parter i konflikten för brott de begått. En lärdom från Kambodjas lösning är dock att internationella domare bör vara i majoritet för att uppnå effektivitet och

opartiskhet. Kritiken om att inte vara legitim bemöts också, då den etableras genom avtal med staten ifråga. Terroristnätverket i regionen är dock utbrett, och risken är stor att många som bör lagföras flytt till andra stater i regionen. En nackdel med ett bilateralt avtal är således att det inte skapar skyldigheter för grannstater att samarbeta, något som kan vara påkallat. Historiskt har endast en blandad domstol etablerad genom avtal ansetts nå framgång, i Sierra Leone, vilket man anser var på grund av dess smala mandat att endast lagföra förövare av högre rang, och det faktum att det var så pass få förövare aktuella för domstolens jurisdiktion, något som inte förefaller vara en likhet i detta fall.

Samtliga internationella lösningar kräver emellertid stöd från nationellt håll på ett eller annat sätt. Ett bilateralt avtal kräver en överenskommelse med staten ifråga vilket kan vara svårt om man även önskar döma brott begångna av regeringsstödda styrkor. Även om FN:s säkerhetsråd inte behöver respektera en stats suveränitet på det sättet när de hänskjuter en situation till den Internationella brottmålsdomstolen eller upprättar en ad hoc-tribunal, så krävs fortfarande samarbete kring bevisupptagning och utlämning för lagföring. Risken för selektiva åtal och utövande av vinnarens rättvisa är således stor även vid internationella lösningar, något tidigare ärenden inför den Internationella brottmålsdomstolen och Rwandatribunalen är exempel på.

Historiskt har förövare av lägre rang åtalats nationellt med mer eller mindre stöd från internationellt håll. Det positiva med lagföring inför nationella domstolar är att det sker inför redan etablerade domstolar med närhet till konflikten vilket gör att lagföring sker mer legitimt och snabbare. Svårigheterna med att lagföra brott nationellt är att nationella intressen kan vara i vägen, risken för utövande av vinnarens rättvisa är stor samt att rättssystemet inte alltid är välfungerande efter liknande konflikter. En internationell skyldighet att åtala eller att förhindra alla folkrättsbrott finns inte heller under internationell sedvanerätt, utan endast för tortyr och folkmord. Även om andra staters domstolar kan etablera jurisdiktion så är det endast aktuellt för ett marginellt antal förövare.

Det går alltså att konstatera att även om flera alternativ till lagföring föreligger, finns det inget alternativ som är utan stora utmaningar. Det man däremot kan konstatera är att alla inte står inför samma utmaningar, vilket påkallar att det förevarande problemet bör använda sig av flera lagföringsalternativ för att komplettera varandras brister.

6 Slutsats

Att bekämpa straffrihet för folkrättsbrott är svårt, och det är något det internationella samfundet kämpat med under lång tid. Även om det kan konstateras att många lagföringsalternativ finns, står de alla inför flera utmaningar.

En av dessa utmaningar är att det rör sig om ett stort antal förövare som dessutom kommer från flera stater och som haft såväl hög som låg rang i konflikten. En annan utmaning är att det lär finnas en ovilja att även lagföra de brott som begåtts av statsstödda styrkor, vilket riskerar att vinnarens rättvisa utövas genom selektiva åtal eller att utredning inte kan ske av alla för att en stat blockerar förfarandena.

Behovet av att ha ett bra samarbete kring utlämning, utredning och bevisning med staten vars territorium brotten begåtts på och eventuella andra stater som varit involverade i konflikten är också viktigt för att kunna nå framgång i lagföringsprocessen. Förfarandena bör vidare ske snabbt och effektivt nära förövarnas offer av såväl nationella och internationella domare, men där de internationella domarna är i majoritet, fria från inrikespolitiska påtryckningar.

Alla lagföringsalternativ står emellertid inte inför samma utmaningar för att uppnå en effektiv lagföring. Det påkallar att lagföring bör ske genom flera alternativ för att uppnå effektivitet samtidigt som viktiga straffrättsliga principer garanteras.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

FN:s säkerhetsråd

FN:s säkerhetsråd, Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, Sixteenth report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2161 (2014) concerning Al-Qaida and associated individuals and entities, S/2014/770 (29 oktober 2014), <undocs.org/S/2014/770> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, S/2014/770).

FN:s säkerhetsråd, Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, The Islamic State in Iraq and the Levant and the Al-Nusrah Front for the People of the Levant: report and recommendations submitted pursuant to resolution 2170 (2014), S/2014/815 (14 november 2014), <<https://undocs.org/S/2014/815>> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, S/2014/815).

FN:s säkerhetsråd, Analytical Support and Sanctions Monitoring Team, Twenty-third report of the Analytical Support and Sanctions Monitoring Team submitted pursuant to resolution 2368 (2017) concerning ISIL (Da'esh), Al-Qaida and associated individuals and entities, S/2019/50 (15 januari 2019), <undocs.org/S/2019/50> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, S/2019/50).

FN:s säkerhetsråd, Counter-Terrorism Committee Executive Directorate, CTED Trends Report March 2018: The Challenge of Returning av Locating Foreign Terrorist Fighters: Research Perspectives, <www.un.org/sc/ctc/wp-content/uploads/2018/04/CTED-Trends-Report-March-2018.pdf> (besökt 2019-05-15). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, CTED Trends Report March 2018).

FN:s säkerhetsråd, pressmeddelande, 'Following Air Strikes against Suspected Chemical Weapons Sites in Syria, Security Council Rejects

Proposal to Condemn Aggression', SC/13296 (14 april 2018),
<www.un.org/press/en/2018/sc13296.doc.htm> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, pressmeddelande SC/13296.)FN:s säkerhetsråd, resolution 733, FN-dokument S/RES/733 (23 januari 1992), <[undocs.org/S/RES/733\(1992\)](http://undocs.org/S/RES/733(1992))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 733).

FN:s säkerhetsråd, resolution 827, FN-dokument S/RES/827 (25 maj 1993), <[undocs.org/S/RES/827\(1993\)](http://undocs.org/S/RES/827(1993))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 827).

FN:s säkerhetsråd, resolution 955, FN-dokument S/RES/955 (8 november 1994), <[undocs.org/S/RES/955\(1994\)](http://undocs.org/S/RES/955(1994))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 955).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1054, FN-dokument S/RES/1054 (26 april 1996), <[undocs.org/S/RES/1054\(1996\)](http://undocs.org/S/RES/1054(1996))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1054).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1244, FN-dokument S/RES/1244 (10 juni 1999), <[undocs.org/S/RES/1244\(1999\)](http://undocs.org/S/RES/1244(1999))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1244).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1272, FN-dokument S/RES/1272 (25 oktober 1999), <[undocs.org/S/RES/1272\(1999\)](http://undocs.org/S/RES/1272(1999))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1272.).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1315, FN-dokument S/RES/1315 (14 augusti 2000), <[undocs.org/S/RES/1315\(2000\)](http://undocs.org/S/RES/1315(2000))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1315).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1593, FN-dokument S/RES/1593 (31 mars 2005), <[undocs.org/S/RES/1593\(2005\)](http://undocs.org/S/RES/1593(2005))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1593).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1664, FN-dokument S/RES/1664 (29 mars 2006), <[undocs.org/S/RES/1664\(2006\)](http://undocs.org/S/RES/1664(2006))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1664).

FN:s säkerhetsråd, resolution 1757, FN-dokument S/RES/1757 (30 maj 2007), <[undocs.org/S/RES/1757\(2007\)](http://undocs.org/S/RES/1757(2007))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 1757).

FN:s säkerhetsråd, resolution 2009, FN-dokument S/RES/2009 (16 september 2011), <[undocs.org/en/S/RES/2009\(2011\)](http://undocs.org/en/S/RES/2009(2011))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 2009).

FN:s säkerhetsråd, resolution 2178, FN-dokument S/RES/2178 (24 september 2014), <[undocs.org/S/RES/2178\(2014\)](http://undocs.org/S/RES/2178(2014))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 2178).

FN:s säkerhetsråd, resolution 2253, FN-dokument S/RES/2253 (17 december 2015), <[undocs.org/S/RES/2253\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2253(2015))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 2253).

FN:s säkerhetsråd, resolution 2254, FN-dokument S/RES/2254 (18 december 2015), <[undocs.org/S/RES/2254\(2015\)](http://undocs.org/S/RES/2254(2015))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 2254).

FN:s säkerhetsråd, resolution 2379, FN-dokument S/RES/2379 (21 september 2017), <[undocs.org/S/RES/2379\(2017\)](http://undocs.org/S/RES/2379(2017))> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s säkerhetsråd, resolution 2379).

FN:s råd för mänskliga rättigheter

FN:s råd för mänskliga rättigheter [UNHRC], resolution S-17/1, A/HRC/RES/S-17/1 (22 augusti 2011), <www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/ResS17_1.pdf> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/RES/S-17/1.).

FN:s råd för mänskliga rättigheter [UNHRC], The Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/27/CRP.3 (19 november 2014), <undocs.org/A/HRC/27/CRP.3> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/27/CRP.3).

FN:s råd för mänskliga rättigheter [UNHRC], The Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, "They came to destroy": ISIS Crimes Against the Yazidis, A/HRC/CRP.2 (15 juni 2016), <www.ohchr.org/Documents/HRBodies/HRCouncil/CoISyria/A_HRC_32_CRP.2_en.pdf> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/CRP.2).

FN:s råd för mänskliga rättigheter [UNHRC], The Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, Report of the Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, A/HRC/37/72 (1 februari 2018), <undocs.org/A/HRC/37/72> (besökt 2019-05-23). (I uppsatsen: FN:s råd för mänskliga rättigheter, A/HRC/37/72).

Rättsfall

Internationella krigsförbrytartribunalen för det forna Jugoslavien

Prosecutor v. Dusko Tadic, Målnummer IT-94-1, Decision on the Defence Motion for Interlocutory Appeal on Jurisdiction, 2 oktober 1995, <www.icty.org/case/tadic/4> (besökt 2019-05-02).

Internationella brottmålsdomstolen

Situation in the Democratic Republic of the Congo in the Case of the Prosecutor v. Thomas Lubanga Dyilo, målnummer ICC-01/04-520-Anx2, Decision on the Prosecutor's Application for Warrants of Arrest, Article 58, 10 februari 2006, <www.icc-cpi.int/drc/lubanga> (besökt 2019-05-02).

Övrigt

Aronsson, Claes. 'Sverige värd för möte om IS-tribunal'. Sveriges radio, 2019-05-16, <www.sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7221175> (besökt 2019-05-17).

FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel IV: Human Rights, 1. Convention on the Prevention and

Punishment of the Crime of Genocide (Paris 9 december 1948),
<treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en> (besökt 2019-05-22).

FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel IV: Human Rights, 9. Convention against Torture and Other Cruel, Inhuman or Degrading Treatment or Punishment (New York, 10 december 1984),

<treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en> (besökt 2019-05-22).

FN:s fördragssamling, 'Multilateral Treaties Deposited with the Secretary-General', Kapitel XVIII: Penal Matters, 10. Rome Statute of the International Criminal Court. Rom 17 juli 1998,

<treaties.un.org/Pages/ParticipationStatus.aspx?clang=_en> (besökt 2019-05-22).

Human Rights Watch, Human Rights Watch World Report 2018,
<www.hrw.org/world-report/2018> (besökt 2019-05-15). (I uppsatsen: Human Rights Watch World Report).

International Criminal Court, 'Situations and cases', <www.icc-cpi.int/Pages/cases.aspx> (besökt 2019-05-23).

Maqbool, Aleem. 'Islamic State group: Syria's Kurds call for international tribunal'. BBC News. 2019-03-26, <www.bbc.com/news/world-middle-east-47704464> (besökt 2019-05-21).

McKernan, Bethan. 'Foreign Isis fighters must face trial on home soil, Kurds say'. The Guardian. 2018-09-24,
<www.theguardian.com/world/2018/sep/24/foreign-isis-fighters-must-face-trial-on-home-soil-kurds-say> (besökt 2019-05-21).

Special Tribunal for Lebanon, 'The Cases', <www.stl-tsl.org/en/the-cases> (besökt 2019-04-29).

The archive of the Residual Special Court for Sierra Leone, 'Court Records Archive', <www.scsldocs.org/documents> (besökt 2019-04-29).

Uddén, Cecilia. 'Kurder till Ekot: Jihadisterna är Europas ansvar'. Sveriges Radio. 2019-02-20,
<sverigesradio.se/sida/artikel.aspx?programid=83&artikel=7159517>
(besökt 2019-05-18).

United Nations International Criminal Tribunal for the former Yugoslavia, 'Infographic: ICTY Facts & Figures',
<www.icty.org/en/content/infographic-icty-facts-figures> (besökt 2019-04-29).

United Nations International Residual Mechanism for Criminal Tribunals, 'The ICTR in Brief', <www.unicttr.irmct.org/en/tribunal> (besökt 2019-04-29).

Litteratur

Beigbeder, Yves: *International Criminal Tribunals: justice and politics*. Basingstoke 2011.

Cassese, Antonio – Gaeta, Paola – Baig, Laurel – Fan, Mary- Gosnell, Christopher – Whiting, Alex: *Cassese's International Criminal Law*. 3 uppl. Oxford 2013.

Ciorciari, John D – Heindel, Anne: 'Experiments in International Criminal Justice: Lessons from the Khmer Rouge Tribunal'. 35 *Michigan Journal of International Law* 369 2014.

Henriksen, Anders: *International Law*. Oxford 2017.

Jalloh, Charles Chernor –Bantekas, Ilias (red.): *The International Criminal Court and Africa*. Oxford 2017.

Korling, Fredric – Mauro Zamboni (red.): *Juridisk metodlära*. 4 uppl. Lund 2014.

O'Keefe, Roger: *International Criminal Law*. Oxford 2015.

Triffterer, Otto – Ambos, Kai (red.): *Rome Statute of the International Criminal Court: A commentary*. 3 uppl. London 2016.